C/2025/102

10.1.2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Kliimamuutused ja nende mõju majandusele

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2025/102)

Raportöör: **Juraj SIPKO**

Nõustaja	Petr ZAHRADNÍK (raportööri nõustaja)
Täiskogu otsus	18.1.2024
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	11.10.2024
Vastuvõtmine täiskogus	23.10.2024
Täiskogu istungjärk nr	591
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	130/3/3

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et kliimamuutused on peamiselt tekkinud inimtegevuse tagajärjel. Sellega on kaasnenud meretaseme tõus, kõrgemad temperatuurid, metsa- ja maastikupõlengud ning sagedased suured tormid, mis põhjustavad ulatuslikke üleujutusi. Kliimamuutused põhjustavad ka ettenägematut kahju, sealhulgas inimelude kaotust. Lisaks rõhutab komitee, et looduses on kõik omavahel seotud. Kui loodus on tasakaalus, on tagatud tingimused heaks majanduskasvuks ja rahvas püsib tervena. See tähendab, et **tuleb vastu võtta pikaajaline strateegia rahvatervise kaitsmiseks** ettenägematute kliimamuutuste korral.

1.2. Komitee leiab, et kliimamuutused kujutavad endast eksistentsiaalset ohtu ELi liikmesriikide majanduslikule ja sotsiaalsele arengule ning avaldavad väga negatiivset mõju nii makro- kui ka mikromajanduslikule arengule, ettevõtlusele, finants- ja sotsiaalsele stabiilsusele, taristule ja inimeste tervisele.

1.3. Komitee rõhutab, et kõikide heitkoguste vähendamiseks (kliimamuutuste leevendamine) ja uute tingimustega kohanemiseks (kliimamuutustega kohanemine) vajalike meetmete vastuvõtmisel ja rakendamisel ei tohi aega kaotada. See hõlmab ka heitehindade ja süsinikdioksiidimaksu kehtestamist kooskõlas Euroopa Komisjoni viimase soovitusega. Süsinikdioksiidi sotsiaalne kulu, st iga lisanduva tonni CO_2 heite poolt ühiskonnale põhjustatud kahju rahaline väärtus, tuleks muuta ELi kliimapoliitika kujundamisel üheks peamiseks näitajaks.

1.4. Komitee leiab, et kliimamuutustega seotud investeeringud on ajalooline majanduslik võimalus toetada ja kasutada ELi liikmesriikide tohutut innovatsiooni- ja arengupotentsiaali. Samuti toob see kaasa põhjapanevad ja ajaloos seninägemata muutused nii majanduse struktuuris kui ka ühiskonnas. Kliimamuutustevastase võitluse toetamine vajab laialdast sotsiaalset konsensust. Komitee kutsub üles integreerima sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimised kliimamuutustega seotud ülemineku arutellu kõikidel tasanditel.

1.5. Komitee juhib tähelepanu sellele, et lisaks väärtusliku kasvupotentsiaali ärakasutamisele on majanduse ja ühiskonna väiksemad jooksevkulud veel üks peamisi pikaajalisi mõjusid kliimamuutustele reageerimisel. Seetõttu on äärmiselt oluline vähendada negatiivset välismõju, mis kahjustab keskkonda ja süvendab kliimamuutuste kahjulikku mõju.

1.6. Komitee on täiesti teadlik sellest, et kliimamuutustele reageerimine nõuab suuri jõupingutusi, pidades silmas kohustuslikke investeeringuid (vältides samal ajal kliimamuutustest tingitud muudatuste tõttu suure hulga kasutuskõlbmatute varade teket) ning vajalikke eelarve- ja finantsmeetmeid. Tuleb hoolitseda selle eest, et see ei tooks kaasa täiendavat majanduslikku tasakaalustamatust, näiteks eelarvepuudujäägi ja valitsemissektori võla jätkusuutmatut süvenemist ning finantssektori, eelkõige kindlustussektori stabiilsuse kahjustamist.

1.7. Komitee on teadlik asjaolust, et sobimatu reageerimine või suutmatus tegeleda kliimamuutustega seotud probleemidega võib kaasa tuua tohutuid riske nii majanduskasvu kui ka sellest tulenevalt ühiskonnale kahju tekitamise seisukohast. Samuti võib see viia kontrollimatu inflatsioonini, eelkõige kuluinflatsioonini, ning lõppkokkuvõttes elatustaseme kahjustava languseni.

1.8. Komitee arvates on kliimamuutustele reageerimisel väga oluline, et inimteguri tähtsust selle mõiste kõige laiemas tähenduses ei alahinnataks. Kliimamuutused toovad tõenäoliselt kaasa pöördelised ja pikaajalised muutused tööturul, mis vajab vastupidavamat ja paindlikumat tööjõudu ning elukestvat õpet uutes valdkondades.

1.9. Komitee rõhutab, et tuleb vastu võtta ja rakendada meetmeid, millega tagada liikmesriikide majanduslikule ja sotsiaalsele arengule avalduva kliimamuutuste mõju süstemaatiline analüüs, hindamine ja prognoosimine. Lisaks heitkoguste vähendamisele (füüsiliste riskide maandamine) peaksid need meetmed olema suunatud majanduse struktuuris toimuvatele muutustele (üleminekuriskidega kohanemine) ning protsessidele, mis tulenevad kliimamuutustest ja nende mõjust ettearvamatutele rahvusvahelistele rändevoogudele.

1.10. Kliimamuutused puudutavad kõiki riike, kes on osa maailmamajandusest. Seepärast leiab komitee, et kliimamuutustele reageerimisel tuleb kõiki meetmeid rahvusvahelisel tasandil koordineerida ja ühtlustada. Sellega seoses toetab komitee kindlalt ELi jõupingutusi seada kliimamuutustevastane võitlus esikohale. See hõlmab kollektiivset pühendumist riigi, piirkonna, ELi ja maailma tasandil kõigis valdkondades, näiteks majandus- ja sotsiaalvaldkonnas, koos selgete, täpselt määratletud rollide ja kohustustega otsustusprotsessi kõigil tasanditel.

2. **Üldtaust ja faktid**

2.1. Viimase nelja aasta jooksul on ELi liikmesriikide majandust tabanud kolm reaalset välist ja süsteemset šokki. COVID-19, sõjalised konfliktid ja kliimamuutused on avaldanud märkimisväärset negatiivset mõju ELi liikmesriikide majandusele. Kõnealuste šokkide seas kujutavad kliimamuutused endast eksistentsiaalset ohtu ELi riikide majanduse edasisele arengule keskpikas ja pikas perspektiivis.

2.2. Kliimamuutuste vastu võitlemise meetmete võtmata jätmise kulud on väga suured. Esialgsete andmete kohaselt ulatuvad iga-aastased kulud ajavahemikul 2024–2030 600 miljardi euroni. Majandustoodangu vähenemine, mis on tingitud suurenenud suremusest, kehvemast tervisest, vähenenud tootlikkusest ja lühemast elueast, mõjutab otseselt majanduse väljavaateid, arvestades eelkõige iga lisanduva tonni CO_2 heite põhjustatud eksponentsiaalset (mitte lineaarset) mõju. Näiteks Lanceti 2023. aasta aruande ([1]) kohaselt läks 2023. aastal maailmas ainuüksi kuumalainete tõttu kaduma 490 miljardit produktiivse töö tundi ning see arv jätkab kasvamist vastavalt temperatuuri muutumisele. Seepärast oleks kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmete rahastamise edasilükkamisel tohutu negatiivne mõju majandusele, taristule ja põllumajandusele ning elanikkonna tervisele. Nendele kaalutlustele tuginedes on enesestmõistetav, et kliimamuutused peavad olema ELi ja liikmesriikide peamine poliitiline prioriteet. Institutsioonilisest seisukohast kehtestati rohelise kokkuleppe ([2]) vastuvõtmisega sisulised ja süsteemsed nõuded kliimamuutuste ning nende ettenägematu ja enneolematu mõju vastase võitluse tarbeks kõikides olulistes valdkondades, mis märkimisväärselt mõjutavad ELi majandust.

([1]) Lancet Countdowni 2023. aasta aruanne tervise ja kliimamuutuste kohta.
([2]) Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine.

2.3. Kliimamuutused avaldavad vahetut mõju makromajanduslikele näitajatele, finants- ja sotsiaalsele stabiilsusele, reaalmajandusele, rahvusvahelisele kaubandusele, taristule ja põllumajandusele, sealhulgas elanikkonna tervisele. Lisaks on kliimamuutustel väga negatiivne mõju eakatele ja vananevale elanikkonnale, suurendades suremust. See mõjutab iseäranis eakaid, kes peavad oma elutingimusi kohandama. See mõjutab ka lapsi ja noori.

2.4. Komitee on tähele pannud, et makromajanduslikul tasandil toovad kliimamuutused rahandusvaldkonnas eeldatavasti kaasa kõrgemad inflatsioonimäärad ja seeläbi kõrgemad intressimäärad, töötingimuste halvenemise ja keerulisema tööturu, tööviljakuse vähenemise ja sellest tulenevalt majanduskasvu aeglustumise. Eelarve seisukohast suurendavad kliimamuutused loodusõnnetuste, üleujutuste ja metsatulekahjudega seotud lisakulutusi ning kahjustatud taristuga seotud kulusid ([3]). Peale selle avaldavad kliimamuutused märkimisväärset mõju eri ELi riikide majanduse välisele tasakaalule.

2.5. Kliimamuutusi võib pidada negatiivseks välismõjuks. Siinkohal tuleks rõhutada, et selline negatiivne välismõju võib kaupade tootmisel ja teenuste osutamisel kaasa tuua kulude täiendava suurenemise, arvestades leevendamis- ja kohanemisprotsesse. See takistab pikas perspektiivis kestlikku ja kaasavat majanduskasvu.

2.6. Majanduslikust seisukohast on kliimamuutustele reageerides oluline heitkoguseid ja neist tulenevat saastet järkjärgult võimalikult tõhusalt vähendada ja need kõrvaldada. Seepärast tuleb kliimatasakaalu ja selle kestlikkuse taastamiseks võtta vastu ja rakendada meetmeid, mis on suunatud neile, kes põhjustavad kõige rohkem saastet ja seeläbi kahjustavad kestliku arengu aluspõhimõtteid.

2.7. Kuigi meie planeedi püsiva saastamise vähendamiseks ja järkjärguliseks lõpetamiseks on vaja suhteliselt suuri lisainvesteeringuid, on peamine pikaajaline kasu kliimamuutustest tulenevate kulude vältimine. Kliimamuutuste tagajärgede rahastamise otsestel ja kaudsetel kuludel võib olla märkimisväärne mõju muudele sektoritele peale tootmise, näiteks kindlustusele ja põllumajandusele, ning tegevusaladele ja piirkondadele, mis põhinevad traditsioonilisel energiamahuka tootmise mudelil.

2.8. Praegusel rohe- ja digimajandusele üleminekul on oluline teha ulatuslikke ja kaugeleulatuvaid struktuurseid muudatusi, millel võib olla märkimisväärne mõju mitte ainult majandus- ja sotsiaalsüsteemide ülesehitusele, vaid ka nende toimimisviisile. Seetõttu on väga olulised partnerlused ja mitut sidusrühma hõlmavad integreeritud protsessid.

2.9. Oluline on rõhutada kliimamuutustega mittetegelemise tagajärgi ja kulusid (tegevusetuse hind), mis aja jooksul üha enam põhjustavad pöördumatult rikutud kliimatingimusi, elanikkonna tervise halvenemist ning sellest tulenevalt tööviljakuse vähenemist ja majanduse kui terviku üldise tulemuslikkuse halvenemist.

2.10. Kliimamuutuste vastu võitlemisega seotud investeerimiskulud on väga suured. 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks kuluv keskmine lisainvesteeringute vajadus on hinnanguliselt ligikaudu 480 miljardit eurot aastas. Võttes arvesse seost digipöörde protsessiga ja avatud strateegilise autonoomia tagamist (kooskõlas kavaga „REPowerEU“), ([4]) on need kulud 3 200 miljardit eurot ([5]). Avaliku sektori vahendid selle küsimusega tegelemiseks on piiratud, mistõttu on vaja ka erasektori vahendeid, millest võiks rahastada kliimamuutustele reageerimise prioriteetseid valdkondi.

2.11. Kliimameetmete kavandamine ja rakendamine peab olema kooskõlas ka muude praegu maailmamajanduses toimuvate protsessidega, mis tagavad ELi tõhusa toimimise. Need on peamiselt seotud praeguste geopoliitiliste pingete ja geomajanduslike arengusuundade, majandus- ja energiajulgeoleku, toiduga kindlustatuse ja terviseturbega ning sotsiaalse stabiilsuse ja kestliku konkurentsivõime tagamisega ([6]).

([3]) *Tools for Climate Change Adaptation*.
([4]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe*.
([5]) *REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe*.
([6]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose“?*, Oscar Fitch-Roy ja Ian Bailey, juuli 2023.

3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee rõhutab, et keskkonna kvaliteet on inimeste tervise ning kestliku, kaasava, vastupanuvõimelise ja stabiilse majanduskasvu jaoks keskse tähtsusega. On selge, et inimeste tervist mõjutab nende keskkond. Sellest järeldub, et ELi liikmesriikide elujõulise majanduse jaoks on vaja hea tervisega inimesi, et aidata suurendada tööviljakust, mis toob kaasa suurema konkurentsivõime, kõrgema elatustaseme ja kvaliteetse majanduskasvu.

3.2. Komitee juhib tähelepanu sellele, et õige reageerimine kliimamuutustele on selline, kus kasutataks ära uusi võimalusi, mida tehnoloogiline ja innovatsioonipotentsiaal selles valdkonnas majandusele ja ettevõtlussektorile pakuvad. Kui ELi tasandil viivitatakse sellele ajaloos seninägemata probleemile reageerimisega, võib see viia ELi riikide positsiooni edasise halvenemiseni maailmamajanduses, arvestades nende osakaalu maailma SKPst (mis langes 2005.–2023. aastal 25 %-lt 18 %-le) ([7]).

3.3. Kliimakriisi tagajärgedega tegelemisel tuleks arvesse võtta füüsiliste riskide ja üleminekuriskidega seotud konkreetseid vahendeid ([8]).

3.3.1. IKT-vahendid. IKT-vahenditel on üleminekul asendamatu roll. Majandusele tervikuna avalduva kliimamuutuste negatiivsete tagajärgede mõju käsitlemisel on vaja süstemaatilist ja objektiivset teabevahetust ning teadlikkuse suurendamist seoses vajalikke täiendavaid investeerimiskulusid puudutavate analüüside järeldustega. Üldsusele suunatud selgelt koostatud mõju-uuring, milles esitatakse tõendid, mis toetavad ulatuslike ja kooskõlastatud meetmete rakendamise vajadust kliimamuutustele reageerimiseks ja põhjendavad seda, näib olevat hädavajalik.

3.3.2. Stiimulid. Tuleb keskenduda asjakohaste poliitikameetmete ja vahendite väljatöötamisele ja rakendamisele, et soodustada kliimameetmete heakskiitu. Asjakohased näited on ELi heitkogustega kauplemise süsteem, keskkonna- ja kliimasõbralikud maksuvahendid ning topeltolulisuse põhimõttele tuginev kestliku rahanduse raamistik, mis võimaldab finantsvahendussektoril rohepööret rahastada. Lisaks peavad muud stiimulid, nagu toetused, olema suunatud kliima- ja keskkonnasäästlikkusele, eelkõige energiatõhususe, taastuvate energiaallikate, ringmajanduse, keskkonnahoidliku liikuvuse, põllumajandus- ja metsandussektori maakasutuse jms valdkonnas.

3.3.3. Reguleerivad vahendid ja sanktsioonid. Rohelises kokkuleppes sätestatud normide, eesmärkide ja täpsustatud nõuete täidetavus ning 2030. aastaks seatud kestliku arengu eesmärgid, mis on selgelt sätestatud paketis „Eesmärk 55“ ([9]). Siinkohal tuleb rõhutada, et põhinäitajad peavad olema õiguslikult siduvad nii ELile tervikuna kui ka proportsionaalselt asjaomastele konkreetsetele osapooltele ning nõuete täitmata jätmise korral peaks olema võimalik rakendada viivitamatuid ja tõhusaid sanktsioone, rakendades praktikas täitmise tagamise süsteemi. Euroopa roheline kokkulepe sisaldab ka sektoripõhiseid eesmärke ja meetmeid. Kehtestatud on mitu mehhanismi, mida saab kasutada õiguslikult siduvate eesmärkide täitmata jätmise korral.

3.3.4. Mõju töötajatele ja töötingimustele. Kliimaeesmärkide saavutamine ei tohi avaldada kahjulikku mõju palkadele ja töötingimustele, hoolimata suurte investeeringute tegemise vajadusest. Kliimamuutusi tuleb vaadelda investeerimisvõimalusena oskuste loomiseks ning töötajate ja kodanikuühiskonnaga partnerluse ülesehitamiseks, et kliimapöördega seotud meetmed oleksid edukad. Tööhõivekaitse on väga oluline, et luua usaldust ja tagada edukas kliimaalane üleminek, sest ilma sotsiaalse üleminekuta ei toimu mingit üleminekut.

3.4. Komitee leiab, et kooskõlastatud reageerimine kliimamuutustele võib anda märkimisväärse stiimuli ELi majanduse üldiseks kasvuks paketis „Eesmärk 55“ nimetatud valdkondades, tingimusel et investeeringute intensiivsuse ja investeeringutasuvuse eelhindamine toimub kooskõlas mõjuhindamisega.

([7]) *World Economic Outlook Database*.
([8]) *Key steps to manage climate risks to protect people and prosperity*.
([9]) „Komisjon väljendab heameelt paketi „Eesmärk 55“ peamiste õigusaktide vastuvõtmise üle, mis suunavad ELi 2030. aasta sihtide saavutamise rajale“, pressiteade, 9. oktoober 2023.

3.5. Komitee leiab, et kliimamuutustele reageerimise mõju võib olla pikas perspektiivis positiivne, eelkõige kuna kõrvaldatakse negatiivne välismõju, ning et see võimaldab kapitali tõhusamat jaotamist tootlikumatesse ja tõhusamatesse sektoritesse ja tegevusvaldkondadesse. Seetõttu näib, et selliste oluliste struktuursete muutuste elluviimine, mis oleksid kõige märkimisväärsemad muutused viimase kahesaja aasta jooksul, on väga investeeringumahukas, kuid selle tulemusel võidakse luua tootlikum, paremini toimiv ja ressursitõhusam majandussüsteem ([10]). Sellega seoses tuleks olulisteks vahenditeks pidada ringmajandust ning jäätmeturgu ja jäätmekäitlust.

3.6. Komitee märgib, et see ajalooline üleminekuprotsess nõuab üldiste investeeringute suurendamist uute sektorite, tehnoloogia, tegevusvaldkondade ja äritegevuse, sh VKEde arendamisse. See võib põhjustada ka olemasolevate väärtusahelate katkemist ja vajadust kohaneda uute tingimustega (kaevandus- ja rasketööstuse üleminek uuele puhtale energiale ning töötleva tööstuse üleminek vähesaastavatele või nullsaastega tootmisviisidele).

3.7. Komitee leiab, et praegune aeglaselt lõppev inflatsiooniprotsess, milles on ülekaalus olnud kuluinflatsioon ja milles on oluline roll olnud riskipreemial, on viinud ELi riikides vähem haavatavate inimrühmade ja rohkem haavatavate inimrühmade eristumiseni. Kliimamuutused, nagu ka energiakriis, võivad kaasa tuua tugeva asümmeetrilise šoki tööjõule ja kapitalile. On oluline olla selleks valmis ja vältida nii palju kui võimalik selle võimalikke negatiivseid tagajärgi ning toetada rohkem neid piirkondi, keda see kõige rohkem puudutab.

3.8. Komitee leiab, et majandus, mis on struktuurselt valmis kliimamuutustele reageerima, on vastupidavam võimalikele inflatsioonimõjudele (mida põhjustavad näiteks tõsised kliimakõikumised, mis mõjutavad majanduslikku suutlikkust ja tööviljakust ettevõtluskeskkonnas), ilma et sellel oleks kahjulikku sotsiaalset mõju ([11]).

3.9. Komitee on väga teadlik sellest, et kliimameetmed kujutavad endast ELi riikide tööturu jaoks olulist kvantitatiivset ja kvalitatiivset probleemi. Kui nendele meetmetele ei reageerita piisavalt kiiresti ja jõuliselt, võib tööaeg väheneda, mis suurendab töötust ([12]). Siinkohal tuleks märkida, et asjaomased institutsioonid ja organisatsioonid peaksid reageerima paindlikult, valmistades ette ümberõppekursusi ja kohanemisprogramme ning luues paremad tingimused paindliku tööturu jaoks sektorites, kus on suur tööjõunõudlus. Kliimamuutusi võiks kasutada ümberjaotamisprotsesside hõlbustamiseks ELis.

3.10. Lisaks juhib komitee tähelepanu vajadusele täiustada kogu haridussüsteemi, sealhulgas kutseõpet, ning luua elukestvaks õppeks tingimused, mis on kooskõlas paketi „Eesmärk 55“ ja digikompassi nõuetega ([13]). Haridussüsteemi ümberkujundamisprotsess nõuab põhjalikke muutusi tööjõu hariduse, kvalifikatsioonide ja oskustega seotud nõudmistes. Kuna looduskatastroofide majanduslik mõju ühiskonna kõigile vanuserühmadele on ettearvamatu, oleks väga oluline õppida, kuidas elustiili muuta, kuidas reageerida ja kuidas ennetustöös osaleda.

3.11. Kuna kliimamuutuste vastu nõuetekohaselt võitlemiseks on vaja tohutus summas rahalisi vahendeid, ei tundu üksnes avaliku sektori rahastamisele lootmine olevat reaalne. Seepärast soovitab komitee täielikult järgida ja täita hiljuti vastu võetud majanduse juhtimise eeskirjades ([14]) sisalduvaid riigi rahanduse usaldatavusnõudeid.

([10]) *„European competitiveness and strategic autonomy“ – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri ja Pier Carlo Padoan, veebruar 2024.
([11]) *Green growth and competitiveness in EU climate policy: paradigm shift or „plus de la même chose“?*, Oscar Fitch-Roy ja Ian Bailey, juuli 2023.
([12]) *3 ways the climate crisis is impacting jobs and workers*, Maailma Majandusfoorum, oktoober 2023.
([13]) Euroopa digikümnend: 2030. aasta digieesmärgid.
([14]) *Tools for Climate Change Adaptation*.

3.12. Komitee juhib tähelepanu sellele, et lisaks avaliku sektori vahenditele on kasutada märkimisväärsetes summades erasektori rahalisi vahendeid, näiteks kindlustus- ja pensionifondides, ning üldiselt on palju ka säästusid (mida sageli hoitakse arveldus- või säästukontodel, kuid sageli pikaajaliselt), mida saaks tõhusamalt kasutada, nagu on lubanud kapitaliturgude liit. Neid vahendeid võiks kasutada selleks, et rahastada asjakohast reageerimist kliimamuutustele, järgides samas rangeid finantsalaseid usaldatavusnõudeid.

3.13. Komitee leiab, et avaliku sektori rahaliste vahendite kasutamisega on võimalik teenida tulu, kui kasutada rahastamisvahendeid, mis tänu käibetsüklile tagavad toetustega võrreldes rohkem vahendeid, tingimusel et konkreetsed tehingud läbivad sedalaadi rahastamise rakendamise puhul kõlblikkuse testi.

3.14. Komitee juhib tähelepanu sellele, et üldist välismajanduse bilanssi, mida märkimisväärselt mõjutab ELi konkurentsivõime, tuleks kliimamuutuste tõttu tugevdada (maksebilansi jooksevkonto ülejääk), mitte nõrgendada (jooksevkonto puudujääk). Samal ajal tuleb meeles pidada, et ülemaailmsed majandusprotsessid muutuvad ka edaspidi ning et need ei toimu ühel ajal ja samu instrumente kasutades.

3.15. Selleks et tugevdada ELi majanduse konkurentsivõimet ja säilitada jätkuvalt välismajanduse bilansi ülejääk, rõhutab komitee vajadust jälgida arengusuundi majandusjõudude keskustes, eelkõige USAs ja Hiinas, ning teistes väga dünaamilistes tärkava turumajandusega riikides, eelkõige Kagu-Aasia riikides ([15]).

3.16. Komitee kutsub üles integreerima sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimised kliimamuutustega seotud ülemineku arutellu kõikidel tasanditel. Oluline on, et jõupingutuste jaotumine oleks õiglane, mis tagaks töötajatelt ja kogu ühiskonnalt laiemalt vajaliku heakskiidu kaupade tootmise ja teenuste osutamise suhtes kehtivale kliimaneutraalsele lähenemisviisile.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Komitee on veendunud, et kõik kliimakriisile reageerimiseks kasutatavad vahendid peaksid põhinema tegelikul prognoositavusel ja olema kooskõlas praeguste põhisuundumustega, mida võib täheldada nii ELi tasandil kui ka piirkondlikus kontekstis, tagades, et need vahendid oleksid kooskõlas ELi liikmesriikide majandusliku julgeoleku ja konkurentsivõime tagamisega ning sellele konkreetselt suunatud ([16]).

4.2. Komitee toetab selle keerulise ülemineku elluviimiseks tehtavaid jõupingutusi, kuid juhib tähelepanu ka sellele, et kõik vastu võetavad ja rakendatavad meetmed peaksid olema suunatud ELi liikmesriikide majanduse majandusliku suutlikkuse ja sotsiaalse stabiilsuse tugevdamisele.

4.3. Komitee soovitab, et need mitmesugused meetmed hõlmaksid ka võimalust kasutada selliseid energiaallikaid ja edendada suuremat (vastuvõetavat) sallivust selliste energiaallikate suhtes, mis ei kujuta endast küll kogu kliimaneutraalsuse seisukohast rohepöörde lõppetapis optimaalseid energiaallikaid, kuid millel on võrreldes praeguse olukorraga üleminekuperioodil keskkonnale ja kliimale positiivne mõju. Üleminekuperioodi ei tohiks aga pikendada rohkem, kui on rangelt vajalik, sest see aeglustaks taastuvenergiale üleminekut nii otseselt kui ka kaudselt, pärssides innovatsiooni taastuvenergiatehnoloogia valdkonnas.

4.4. Komitee leiab, et selline arutluskäik peaks hõlmama ka suuremat tegutsemisruumi taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu tempo osas, tingimusel et need edenevad jätkuvalt eri ettevõtlusvaldkondades ja muudes tegevusvaldkondades (nt tööstus, transport, elamumajandus jne) ning et neid võetakse kasutusele realistliku ajakava kohaselt.

([15]) *„European competitiveness and strategic autonomy" – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri ja Pier Carlo Padoan, veebruar 2024.

([16]) *„European competitiveness and strategic autonomy" – The European Union and the double challenge: strengthening competitiveness and enhancing economic security*, Paolo Guerrieri ja Pier Carlo Padoan, veebruar 2024.

4.5. Komitee juhib tähelepanu sellele, et geopoliitilistest pingetest ja geomajanduslikust ebakindlusest tingitud suurenenud ohu perioodid põhjustavad suhteliselt suuri käitumuslikke muutusi energiasäästu suunas. Sellega seoses tuleb rakendada energiatõhususe meetmeid. Suhteliselt suured investeeringud, mida ulatuslikult toetatakse ELi rahastamisallikatest, tuleks suunata üldkasutatavate, äri- ja eluhoonete kvalitatiivsesse renoveerimisse, võttes arvesse konkreetseid riigis valitsevaid olusid. ELi märkimisväärne konkurentsieelis kogu väärtusahela ulatuses võib seisneda energiatõhusust suurendavate komponentide ja seadmete tootmises, paigaldamises ja hooldamises, millega kaasneb märgatav üleminek taastuvatele energiaallikatele.

4.6. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles korraldama selge, arusaadava ja veenva vajaduste hindamise (nii ELi liikmesriikide kui ka ELi kui terviku majandusele ja ühiskonnale avalduva negatiivse välismõju kõrvaldamine kliima- ja keskkonnakaitse valdkonnas) ning kulude hindamise (vajaduste rahuldamiseks vajalikud investeeringud, koostades esialgse põhistruktuuri ning lähtudes rahastamise eesmärgist, allikast ja liigist).

4.7. Vajaduste ja kulude hinnangut tuleks korrapäraselt ajakohastada ja hinnata geomajanduslike muutuste kontekstis muutuvate tingimuste valguses ning see tuleks esitada nii otsuste tegemise protsessis osalejatele kui ka üldsusele.

4.8. Lisaks juhib komitee tähelepanu vajadusele võtta kohustus esitada andmeid tagamaks, et vajaduste ja kulude hinnang hõlmaks analüüside tulemusi, mis käsitlevad rohepöörde mõju makromajandusele, finantsstabiilsusele ja tööturule ning majandus- ja energiajulgeolekule, toiduga kindlustatusele ja terviseturbele ([17]). Neid analüüse võiks hinnata Euroopa poolaasta raames.

4.9. Lisaks soovitab komitee Euroopa Komisjonil ELi majanduse kestliku konkurentsivõime tugevdamiseks jälgida inflatsiooni vähendamise seaduse ([18]) rakendamise tulemuslikkust ja sellest saadud kogemusi USAs, pidades silmas kooskõla ja võimalikku koostoimet USAga, ning tugevdada ELi ja USA strateegilist partnerlust.

4.10. Komitee loodab, et 2026. aastaks on olemas konkreetsemad analüüsid süsiniku piirimeetme kasutuselevõtuga seotud meetmete mõjuhinnangu kohta. Seepärast soovitab komitee, et Euroopa Komisjon korraldaks põhjaliku hindamise, mis võiks anda väärtusliku panuse rohepöörde ja maailmamajanduse muude valdkondade suuremasse ühilduvusse.

4.11. Analüüsides kliimakriisi kahjulikku mõju eri sektoritele ja tegevusvaldkondadele kogu ELis, näib olevat hädavajalik luua ühine andmebaas nii konkreetsete liikmesriikide kui ka ELi tasandil. Seepärast kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles töötama välja põhjaliku andmebaasi, milles käsitletakse kliimaga seotud füüsiliste riskide põhinäitajaid.

4.12. Süsinikdioksiidi sotsiaalne kulu, st iga lisanduva tonni CO_2 heite poolt ühiskonnale põhjustatud kahju rahaline väärtus, tuleks muuta ELi kliimapoliitika kujundamisel üheks peamiseks näitajaks. Keskmine hinnang iga lisanduva tonni CO_2 heite kohta on praegu 185 USA dollarit (see on 3,6 korda suurem kui USA valitsuse praegune hinnang 51 USA dollarit tonni CO_2 kohta ([19])). See tähendab, et praegu on CO_2 heite sotsiaalne kulu kolmekordselt alahinnatud. Euroopas on CO_2 hinna puhul, mida väljendatakse ELi heitkogustega kauplemise süsteemi lubatud heitkoguse ühikute hindades (2024. aastal 53–79 eurot tonni kohta), samuti sotsiaalsed kulud märkimisväärselt alahinnatud.

([17]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Kliima ja julgeoleku vahelise seose uus käsitlus: tegelemine kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise mõjuga rahule, julgeolekule ja kaitsele“, ELT C, C/2024/2106, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2106/oj.

([18]) *Inflatsiooni vähendamise seadus.*

([19]) Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. *et al.*, *„Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO_2“*, Nature 610, lk 687–692 (2022).

4.13. Kliimamuutused on inimeste tervisele väga kahjulikud. Need mõjutavad inimesi otseselt ning suurendavad keskkonna ja loomade kaudu levivate haiguste ohtu. Kliimamuutustest tingitud suurimad ohud inimeste tervisele tulenevad nakkushaigustest, mida põhjustavad kõrgemad temperatuurid, põud ja veenappus, paduvihmad, üleujutused ja ookeanide soojenemine. Prognooside kohaselt süvendavad kliimamuutused ligikaudu 58 % inimestel esinevatest nakkushaigustest ([20]). Sellega seoses soovitab komitee, et Euroopa Komisjon koostaks strateegilise kava, et kaitsta elanikkonda kliimakriisi ja selle mõju eest nakkushaiguste osas.

4.14. Komitee juhib tähelepanu sellele, et temperatuuri jätkuv tõus võib põhjustada püsivat põuda, mis võib põhjustada nn kliimarännet koos kõigi sellega kaasnevate negatiivsete majanduslike tagajärgedega ([21]). Seetõttu tuleb keskenduda peamistele teguritele, millel on märkimisväärne mõju kliimamuutustele, nagu jäätmete hulga suurenemine, liigne energiatarbimine ning toidu ja rõivaste ületarbimine. Kõik see toob kaasa mittekestliku tootmise ja sellest tulenevalt edasise keskkonnareostuse, mis seab ohtu inimeste eksisteerimise meie planeedil.

4.15. Kliimamuutused põhjustavad veenappust. Lisaks eeldatakse, et see suurendab veekvaliteedi halvenemise ohtu, põllumajanduslikus tootmises kasutatava vee nappust, turismisektorit mõjutava veenappuse ohtu (talvel vähe lund ja suvekuudel veenappus) ning ebapiisavat veekogust energiatootmise jaoks. Ohus on põllumajandus ja logistika. Seetõttu oleks vaja terviklikku veemajanduse raamistikku. Veenappuse oht võib aeglustada ka juba käimasolevat kliimamuutuste leevendamise protsessi ([22]) ([23]).

4.16. Komitee rõhutab vajadust jätkata fossiilkütuste toetuste järkjärgulist vähendamist, kuna need toetused on keskkonnareostuse ja rahvatervise seisukohast väga kahjulikud. Lisaks oleks vaja kehtestada CO_2 maks ja CO_2 hinnad. 2022. aastal oli selliste toetuste kogusumma 7 triljonit USA dollarit, mis moodustab 7,1 % maailma SKPst ([24]). Kahel aastal (ajavahemikul 2020–2022) suurenesid fossiilkütuste toetused 2 triljoni USA dollari võrra. Fossiilkütuste toetused olid aastatel 2015–2021 suhteliselt stabiilsed – ligikaudu 56 miljardit eurot, kuid suurenesid 2022. aastal 123 miljardi euroni ([25]).

4.17. Kliimamuutused on väga kahjulikud finantssektori stabiilsusele, nii panganduse kui ka kindlustuse seisukohast. Komitee juhib tähelepanu sellele, et otsuste tegemise aluseks peaksid olema finantssektori suurenevad riskid ja vastupanuvõime nendele riskidele ([26]). Seetõttu on oluline, et kõik näitajad oleksid kõikehõlmavad. Peale selle on esmatähtis luua tingimused, mis võimaldavad kliimariske muuta viisil, mis tagab kestlikud investeeringud ja väldib niivõrd, kui see on võimalik, suure hulga kasutuskõlbmatute varade teket.

4.18. Võttes arvesse kliimamuutuste ettearvamatuid ja ajaloos seninägemata tagajärgi, tuleb kulutada tohutus summas rahalisi vahendeid, et katta kliimakriisi põhjustatud kahju ja kadu ning selle mõju inimeste tervisele. Olemasolevad avaliku sektori vahendid on väga piiratud. Komitee soovitab Euroopa Komisjonil kaaluda rahaliste vahendite reservi tagamist hädaolukorra rahastu või fondi vormis, et kriitilistel hetkedel kliimakriisi tagajärgedega toime tulla. Komitee julgustab Euroopa Komisjoni uurima rahastamisvahendeid, mida liikmesriigid saaksid kasutada enda kaitsmiseks.

4.19. Komitee rõhutab, et kliimamuutustel on negatiivne sotsiaalne mõju, mis võib suurendada sissetulekute ebavõrdsust ja vaesust ([27]). Seetõttu peaksid kõik otsuste tegemise protsessis osalejad neid arengusuundi arvesse võtma ning vajaduse korral looma sotsiaalse turvavõrgu. Sellega seoses on kõnealuse ülemineku puhul hädavajalik viia ellu põhjalikud reformid, mis keskenduvad kestlikkusele, kaasatusele, vastupanuvõimele ja sotsiaalsele õiglusele.

([20]) Mora, C. *et al.*, *Over half of known human pathogenic diseases can be aggravated by climate change*, Nature Climate Change, 12(9), lk 869–875 (DOI: 10.1038/s41558-022-01426-1), 2022.
([21]) *The climate crisis, migration, and refugees*, John Podesta, juuli 2019.
([22]) *Water abstraction by source and economic sector in Europe*, Euroopa Keskkonnaamet, 2022.
([23]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Veepoliitika: kõrbestumise ja veevarustuse kindlustamise vahel – aeg siniseks diplomaatiaks“, ELT C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([24]) *Fossil Fuel Subsidies Surged to Record $7 Trillion*, Simon Black, Ian Parry, Nate Vernon, august 2023.
([25]) Fossiilkütuste toetused, Euroopa Keskkonnaamet, november 2023.
([26]) *Climate-related financial risks are a major challenge*, Teadusuuringute Ühiskeskus, märts 2024.
([27]) *The climate crisis and its effect on vulnerable groups*, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pressikokkuvõte, detsember 2023.

4.20. Kliimamuutused mõjutavad tulevikus esineda võivaid kriise. Valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma kuuendas hindamisaruandes tuvastati neli kliimamuutusest Euroopale järgmistel aastakümnetel tulenevat ohtu, millest kolm on seotud kuumuse ja põuaga: a) elanikkonna suremus ja haigestumus ning ökosüsteemi häired kuumuse tõttu; b) kuumuse ja põua koosmõjust tingitud põllumajandustoodangu vähenemine ning c) konkreetsetes sektorites veenappus ([28]) ([29]).

4.21. Tänapäeval elame väga tihedalt seotud maailmas. Kõik riigid seisavad silmitsi ühise vaenlasega, milleks on kliimamuutused, kuid mitte kõiki riike ei mõjuta need võrdselt. Komitee on seisukohal, et kliimamuutuste negatiivsete tagajärgede võimalikult ulatuslikuks kõrvaldamiseks ja meie kallil planeedil elu säilitamiseks tulevaste põlvkondade jaoks on just praegu tungivalt vaja, et kõik riigid ja sidusrühmad kogu maailmas, sealhulgas asjaomased mitmepoolsed institutsioonid, teeksid konstruktiivset koostööd ja tegutseksid kooskõlastatult.

Brüssel, 23. oktoober 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE

([28]) Bednar-Friedl, B. *et al.*, 2022, Chapter 13: Europe, *Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability – Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, Cambridge, Ühendkuningriik.

([29]) Bednar-Friedl, B. *et al.*, 2022, Europe, *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability – Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, Cambridge, Ühendkuningriik, ja New York, NY, lk 1817–1927.

LISA

Täiskogus vastu võetud muudatusettepanekute kohaselt muudeti sektsiooni arvamuses järgmisi punkte, kuigi nende esialgse kuju säilitamine kogus hääletamisel enam kui veerandi häältest (kodukorra artikli 74 lõige 4):

Muudatusettepanek 3

ECO/645

Kliimamuutused ja nende mõju majandusele

Punkt 1.3

Muuta järgmiselt:

Sektsiooni arvamus	Muudatusettepanek
Komitee rõhutab, et kõikide heitkoguste vähendamiseks (kliimamuutuste leevendamine) ja uute tingimustega kohanemiseks (kliimamuutustega kohanemine) vajalike meetmete vastuvõtmisel ja rakendamisel ei tohi aega kaotada. See hõlmab ka heitehindade ja süsinikdioksiidimaksu kehtestamist kooskõlas Euroopa Komisjoni viimase soovitusega.	Komitee rõhutab, et kõikide heitkoguste vähendamiseks (kliimamuutuste leevendamine) ja uute tingimustega kohanemiseks (kliimamuutustega kohanemine) vajalike meetmete vastuvõtmisel ja rakendamisel ei tohi aega kaotada. See hõlmab ka heitehindade ja süsinikdioksiidimaksu kehtestamist kooskõlas Euroopa Komisjoni viimase soovitusega. ***Süsinikdioksiidi sotsiaalne kulu, st iga lisanduva tonni CO_2 heite poolt ühiskonnale põhjustatud kahju rahaline väärtus, tuleks muuta ELi kliimapoliitika kujundamisel üheks peamiseks näitajaks.***

Hääletuse tulemus

Poolt:	60
Vastu:	57
Erapooletuid:	18

Muudatusettepanek 5

ECO/645

Kliimamuutused ja nende mõju majandusele

Punkt 2.2

Muuta järgmiselt:

Sektsiooni arvamus	Muudatusettepanek
Kliimamuutuste vastu võitlemise meetmete võtmata jätmise kulud on väga suured. Esialgsete andmete kohaselt ulatuvad iga-aastased kulud ajavahemikul 2024–2030 600 miljardi euroni. ***Kliimamuutuste*** leevendamise ja nendega kohanemise meetmete rahastamise edasilükkamisel ***oleks*** tohutu negatiivne mõju majandusele, taristule ja põllumajandusele ning elanikkonna tervisele. ***Seetõttu peavad*** kliimamuutused olema ***üks*** ELi liikmesriikide ***peamisi prioriteete***. Insti-	Kliimamuutuste vastu võitlemise meetmete võtmata jätmise kulud on väga suured. Esialgsete andmete kohaselt ulatuvad iga-aastased kulud ajavahemikul 2024–2030 600 miljardi euroni. ***Majandustoodangu vähenemine, mis on tingitud suurenenud suremusest, kehvemast tervisest, vähenenud tootlikkusest ja lühemast elueast, mõjutab otseselt majanduse väljavaateid, arvestades eelkõige iga lisanduva tonni CO_2 heite põhjustatud eksponentsiaalset (mitte lineaar-***

Sektsiooni arvamus	Muudatusettepanek
tutsioonilisest seisukohast kehtestati rohelise kokkuleppe[***1***] vastuvõtmisega sisulised ja süsteemsed nõuded kliimamuutuste ning nende ettenägematu ja enneolematu mõju vastase võitluse tarbeks kõikides olulistes valdkondades, mis märkimisväärselt mõjutavad ELi majandust.	***set) mõju. Näiteks Lanceti 2023. aasta aruande[1] kohaselt läks 2023. aastal maailmas ainuüksi kuumalainete tõttu kaduma 490 miljardit produktiivse töö tundi ning see arv jätkab kasvamist vastavalt temperatuuri muutumisele. Seepärast oleks kliimamuutuste*** leevendamise ja nendega kohanemise meetmete rahastamise edasilükkamisel tohutu negatiivne mõju majandusele, taristule ja põllumajandusele ning elanikkonna tervisele. ***Nendele kaalutlustele tuginedes on enesestmõistetav, et*** kliimamuutused ***peavad*** olema ELi ***ja*** liikmesriikide ***peamine poliitiline prioriteet***. Institutsioonilisest seisukohast kehtestati rohelise kokkuleppe[***2***] vastuvõtmisega sisulised ja süsteemsed nõuded kliimamuutuste ning nende ettenägematu ja enneolematu mõju vastase võitluse tarbeks kõikides olulistes valdkondades, mis märkimisväärselt mõjutavad ELi majandust.
[1] Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine.	***[1] Lancet Countdowni 2023. aasta aruanne tervise ja kliimamuutuste kohta.***
[2]	***[2]*** Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine.

Hääletuse tulemus

Poolt:	63
Vastu:	56
Erapooletuid:	18

Muudatusettepanek 7

ECO/645

Kliimamuutused ja nende mõju majandusele

Punkt 4.12

Lisada uus punkt.

Paigutada olemasoleva punkti järele – sama tasand.

Sektsiooni arvamus	Muudatusettepanek
	Süsinikdioksiidi sotsiaalne kulu, st iga lisanduva tonni CO_2 heite poolt ühiskonnale põhjustatud kahju rahaline väärtus, tuleks muuta ELi kliimapoliitika kujundamisel üheks peamiseks näitajaks. Keskmine hinnang iga lisanduva tonni CO_2 heite kohta on praegu 185 USA dollarit (see on 3,6 korda suurem kui USA valitsuse praegune hinnang 51 USA dollarit tonni CO_2 kohta[1]). See tähendab, et praegu on CO_2 heite sotsiaalne kulu kolmekordselt alahinnatud. Euroopas on CO_2 hinna puhul, mida väljendatakse ELi heitkogustega kauplemise süsteemi lubatud heitkoguse ühikute hindades (2024. aastal 53–79 eurot tonni kohta), samuti sotsiaalsed kulud märkimisväärselt alahinnatud.

Sektsiooni arvamus	Muudatusettepanek
	[1] Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C.* et al.*, „Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO_2“, Nature 610, lk 687–692 (2022), https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9.

Hääletuse tulemus

Poolt:	67
Vastu:	61
Erapooletuid:	9